

MK-114

May-2022

B.A., Sem.-V

304 : Sanskrit

(भाषानिबन्धनम्, छन्द, समास)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

સૂચનાઓ : (1) વિભાગ-Iમાં દરેક પ્રશ્ન સમાન ગુણ ધરાવે છે.

Instructions : All Question in Section-I carry equal marks.

(2) વિભાગ-Iમાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નના જવાબ લખો.

Write the answer to any **three** questions from **Section-I**.

(3) વિભાગ-IIમાં પ્રશ્ન-9 ફરજિયાત છે.

Question-9 in **Section-II** is Compulsory.

વિભાગ-I/ Section-I

1. નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો માતૃભાષામાં અનુવાદ કરો :

14

(1) भोः शिष्य उत्तिष्ठ, प्रातःकालो जातः । उत्तिष्ठामि । अन्ये सर्वे विद्यार्थिन उत्थिता न वा ? अधुना तु नोत्थिता खलु । तानपि सर्वानुत्थापय । सर्व उत्थापिताः । सम्प्रत्यस्माभिः किं कर्तव्यम् ? आवश्यकं शौचादिकं कृत्वा सन्ध्यावन्दनम् । आवश्यकं कृत्वा सन्ध्यो पासिताऽतः परमस्माभिः किं करणीयम् ? अग्निहोत्रं विधाय पठत । पूर्वं किं पठनीयम् ? वर्णोच्चारणशिक्षामधीध्वम् । पश्चात्किमध्येतव्य ? किञ्चित्संस्कृतोक्तिबोधः क्रियताम् ।

(2) अस्य किम्भूल्यम् ? पञ्च रूप्याणि । गृहाणेदं वस्त्रं देहि । अद्यश्वो धृतस्य कोऽर्थः ? मुदैकया सपादप्रस्थं विक्रीणते ? गुडस्य को भावः ? अष्टभिः पणैरेकसेडकमात्रं ददाति । त्वमापणं गच्छ एलामानय । आनीता गृहाण । कस्य हट्टे दधिदुग्धे अच्छे प्राप्नुतः ? धनपालस्य । स सत्येनैव क्रयविक्रयौ करोति । श्रीपतिर्वणिक्कीदृशोऽस्ति ? स मिथ्याकारी, अस्मिन्संवत्सरे कियाल्लाभो व्ययश्चजातः पंच लक्षाणि लाभो लक्षद्वयस्य व्ययश्च जातः ?

2. નીચેના વાક્યોનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરો (ગમે તે સાત) :

14

- (1) ત્વયિ પઠતિ કિયન્તઃ સંવત્સરા વ્યતીતાઃ ?
- (2) તવ કતિ ભ્રાતરો ભગિન્યશ્ચ ?
- (3) કો વિદ્વાન્ ભવિતુમર્હતિ ?
- (4) ત્વં કિં કર્તું ગચ્છસિ ?
- (5) તવ પિતરૌ વિદ્વાંસૌ ન વા ?
- (6) તવ પાકશાલાયાં પ્રત્યહં ભોજનાય કિં કિ પચ્યતે ?
- (7) કિં વઃ પાયસાદિમધુ ?
- (8) ત્વં ભોજનં કરિષ્યસિ ન વા ?
- (9) ભવાનેતાન્ જાનાતીમે મહાવિદ્વાંસઃ સન્તિ ।
- (10) મનુષ્યૈઃ પરમ્પરં કથં વર્તિતવ્યમ્ ।

3. નીચેના વાક્યોનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો : (ગમે તે સાત)

14

- (1) યજ્ઞદત્ત કાશીમાં નિવાસ કરે છે.
- (2) અષ્ટાધ્યાય અને મહાભાષ્ય ભણવા જોઈએ.
- (3) તમારા બંનેનો જન્મદેશ કયો છે ?
- (4) ઈશ્વર કોને કહે છે તમે કહો ?
- (5) મારા બગીચામાં આંબા ફળ્યા ફૂલ્યા છે.
- (6) કેવા માણસો પ્રજા થવાને યોગ્ય છે ?
- (7) કેવા માણસો વિદ્વાન થવાને યોગ્ય હોય છે ?
- (8) તું હોડકું ચલાવે છે કે નહીં ?
- (9) આ ખેતરમાં શું વાવો છો ?
- (10) આ નગરમાં કેટલી દુકાનો છે ?

4. નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો સંસ્કૃતમાં અનુવાદ કરો : 14
- (1) આ ગાય દૂધ આપે છે કે નહીં ? આપે છે. આ ભેંસ કેટલું દૂધ આપે છે ? દશ સેર. તારે ઘેટા-બકરાં છે કે નહીં ? છે. કાયમ તારે કેટલું દૂધ થાય છે ? પાંચ મણ. દરરોજ કેટલું ઘી અને માખણ થાય છે. ત્રણ ત્રણ શેર. આ નગરમાં કેટલી દુકાનો છે ? પાંચ હજાર. તેલનું શું મૂલ્ય છે ? અત્યારે ખેતર પાકી ગયા છે. જો પાકી ગયાં હોય તો લણો.
- (2) આ લોકો શત્રુઓ સાથે કેવી રીતે વર્તે ? રાજા અને પ્રજાના શ્રેષ્ઠ પુરુષોને માટે ઉચિત છે કે શત્રુઓને સામ, દંડથી વશ કરવા જોઈએ. હંમેશા પોતાનું રાજ્ય, ધર્મ, કોષ વિદ્યા વધારતા રહેવું જોઈએ. ધર્માત્માની સાથે કદી લડાઈ ન કરવી જોઈએ. હરાવેલા શત્રુનું પણ વિનય સાથે માન કરવું જોઈએ. રાજા અને પ્રજા પ્રાણની માફક એકબીજાની પુષ્ટિ કરીને હંમેશા સુખી રહે છે.
5. તત્પુરુષ સમાસનું લક્ષણ આપી સોદાહરણ પ્રકારોની ચર્ચા કરો. 14
6. બહુવ્રીહિ સમાસનું લક્ષણ આપી સોદાહરણ પ્રકારોની ચર્ચા કરો. 14
7. નીચેનામાંથી કોઈપણ બે છન્દ લક્ષણ ઉદાહરણ આપી સમજાવો : 14
- (1) મન્દાક્રાન્તા (2) વસન્તતિલકા (3) પૃથ્વી (4) અનુષ્ટુપ:
8. નીચેનામાંથી કોઈપણ બે છન્દ લક્ષણ ઉદાહરણ આપી સમજાવો : 14
- (1) શિખરિણી (2) સ્થાધરા (3) શાર્દૂલવિક્રીડિત (4) હરિણી

વિભાગ-II/Section-II

9. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. 8
- (1) વિના અવ્યય સાથે કઈ વિભક્તિ પ્રયોજાય છે ?
- (a) પ્રથમા વિભક્તિ: (b) તૃતીયા વિભક્તિ:
- (c) ચતુર્થી વિભક્તિ: (d) સપ્તમી વિભક્તિ:
- (2) સરસ્વતી માં પાતુ । નો સાચો અનુવાદ જણાવો.
- (a) સરસ્વતી માતાનું રક્ષણ કરો. (b) સરસ્વતી મારું રક્ષણ કરો.
- (c) સરસ્વતી મા પાણી આપો. (d) સરસ્વતી મા વિદ્યા આપો.

- (3) 'હું મંદિરે જાઉં છું.' નું સાચું સંસ્કૃત કરો.
- (a) અહં મન્દિરે ગચ્છામિ । (b) અહ અહં મન્દિરં ગચ્છામિ ।
(c) અહં મન્દિરે ગચ્છતિ । (d) અહં મંદિરં ગચ્છતિ ।
- (4) 'પિતરૌ' શબ્દમાં કયો સમાસ છે ?
- (a) દ્વન્દ્વઃ (b) બહુવ્રીહિઃ
(c) તત્પુરુષઃ (d) કર્મધારયઃ
- (5) ઉત્તરપદ્ અર્થ પ્રધાન્ય કયો સમાસ બને છે ?
- (a) કર્મધારયઃ (b) દ્વિગુઃ
(c) બહુવ્રીહિઃ (d) તત્પુરુષઃ
- (6) ચક્રપાણિઃ કયો સમાસ છે ?
- (a) અવ્યયીભાવ (b) કર્મધારયઃ
(c) તત્પુરુષઃ (d) બહુવ્રીહિઃ
- (7) સ્ત્રાધરા છન્દમાં કેટલા અક્ષરો હોય છે ?
- (a) 14 (b) 19
(c) 17 (d) 21
- (8) હરિણિ છન્દનું ગણ બંધારણ શું છે ?
- (a) મરભનયય (b) સજ્જભરસલગ
(c) નસમરસલગ (d) મભનયયયળું
-